

Vergaderjaar 1984–1985

18 826 (R 1275)

**Wijziging van het statuut voor het Koninkrijk der
Nederlanden, houdende losmaking van Aruba uit het
staatsverband van de Nederlandse Antillen**

Nr. 6

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 26 april 1985

Inhoudsopgave

	Blz.
I. Algemeen	2
I.1. Inleiding	2
I.1.1. Karakter wijziging Statuut	2
I.1.2. Onafhankelijkheid	5
I.1.3. Voorwaarden status aparte	6
I.1.4. Tijdstip van ingang status aparte	7
I.2. Nederlandse Antillen en Aruba	8
I.2.1. Samenwerking Nederlandse Antillen en Aruba	8
I.2.2. Boedelbeschrijving en boedelscheiding	9
I.2.3. Grensafbakening	10
I.2.4. Overig	10
I.3. Aruba	10
I.3.1. Gevolgen status aparte	10
I.3.2. Staatsregeling	12
I.3.3. Economie	12
I.3.4. Munt	13
I.3.5. <i>Personele problematiek</i>	13
I.4. Nederlandse Antillen	13
I.4.1. Gevolgen status aparte	13
I.5. Overige aangelegenheden	14
I.5.1. Wijziging Statuut	14
I.5.2. Aanpassing Koninkrijks- en Nederlandse regelgeving	15
I.5.3. Gouverneur Aruba	15
I.5.4. Defensie	16
I.5.5. Solidariteitsfonds	16
I.5.6. Ontwikkelingssamenwerking	17
II. Artikelsgewijze toelichting	18
II.1. Artikel I, onder A	18

I. ALGEMEEN

I.1. Inleiding

Vooraf merken wij op dat, wanneer in deze memorie van antwoord gesproken wordt van «regering», hiermee de regering van het Koninkrijk wordt bedoeld, tenzij anders is aangegeven.

In het navolgende is geprobeerd de vragen van de verschillende fracties die betrekking hebben op hetzelfde onderwerp zoveel mogelijk gebundeld te beantwoorden.

Bij lezing van het voorlopig verslag viel het ons op dat veel vragen werden gesteld over c.q. beschouwingen gewijd aan het uitvoeren van het gehele complex RTC-besluiten. Vragen die zich vaak richtten op de voorziene samenwerking tussen de Nederlandse Antillen en Aruba en op de voorbereiding van Aruba op de status aparte.

De voortgang van de uitvoering van de RTC-besluiten is sinds de RTC in maart 1983 periodiek weergegeven in de voortgangsverslagen van de Coördinatiecommissie RTC-besluiten¹. Deze commissie heeft medio april 1985 haar vijfde voortgangsverslag uitgebracht, dat de Staten-Generaal is aangeboden. Voor wat betreft de laatste stand van zaken van de uitvoering van de RTC-besluiten verwijzen wij hier in het algemeen naar dat verslag.

De fracties van de P.v.d.A., C.D.A. en V.V.D. vroegen naar een overzicht van de stand van zaken van de uitvoering van de RTC-conclusies. Nu de Coördinatiecommissie RTC-besluiten pas een voortgangsverslag heeft uitgebracht, meent de regering hier te kunnen volstaan met een verwijzing naar dit verslag. Indien een tussentijdse balans wordt opgemaakt van de resultaten tot dusver van de uitvoering van de RTC-besluiten, dan dient men enerzijds te constateren dat – vooral in de Nederlandse Antillen en op Aruba – de deskundigen al veel werk hebben verricht, terwijl men anderzijds moet vaststellen dat bij de politieke besluitvorming aanzienlijke achterstanden zijn opgelopen. Met name het uitblijven van overeenstemming tussen de Nederlandse Antillen en Aruba over de samenwerking, de wachtgeldregeling, de invulling van de monetaire samenwerking en de boedelbeschrijving en -scheiding geeft, minder dan een jaar voor de voorziene ingangsdatum van de status aparte, aanleiding tot zorg. Doch daarnaast stemt het tot tevredenheid dat alle partijen zich hebben gecommitteerd om, ondanks de niet geringe andere problemen in de Nederlandse Antillen, de uitvoering van de RTC-besluiten te continueren.

I.1.1. *Karakter wijziging Statuut*

Door verschillende fracties werd gewezen op het principiële en ingrijpende karakter van de voorgestelde wijziging. Wij kunnen niet anders dan deze opmerkingen onderschrijven. De voorgestelde wijziging van het Statuut beoogt voor het eerst sinds 1954 een wezenlijke wijziging aan te brengen in de relaties tussen Nederland en de Nederlandse Antillen. Gerealiseerd wordt immers de keuze van Aruba voor onafhankelijkheid in 1996 en de daaraan voorafgaande overgangperiode buiten het Antilliaanse staatsverband.

De leden van de C.D.A.-fractie achtten het van betekenis dat het gehele ontwikkelingsproces duidelijk bij dit voorstel van rijkswet wordt gepresenteerd, waarbij ook de verantwoordelijkheden van alle betrokken partners aan de orde zouden moeten worden gesteld. Het streven van Aruba naar een positie buiten Antilliaans verband is niet nieuw. Liggen de wortels van dit streven al in de dertiger jaren, vlak na de oorlog, in 1947, komt de wens van Aruba tot afscheiding van Curaçao met behoud van een rechtstreekse band met Nederland voor het eerst officieel tot uiting. Op de RTC van 1948 werd een motie aangenomen waarin werd uitgesproken dat de wens van

¹ Kamerstukken II 1984/85, 18 107.

Aruba naar een afzonderlijke, een aparte status in beginsel geëerbiedigd diende te worden. De conferentie constateerde voorts echter dat ze niet over voldoende gegevens beschikte om zich uit te spreken over de mate waarin en de wijze waarop deze wens verwezenlijkt kon worden. Er werd besloten een commissie in te stellen, de z.g. Commissie-Van Poelje. Mede op basis van het rapport van deze commissie kwam in 1951 de Eilandenregeling Nederlandse Antillen (ERNA) tot stand. Deze verleende de eilanden zelfstandigheid ten aanzien van de verzorging van eigen aangelegenheden. Ruim 30 jaar later kan men zich afvragen of de mogelijkheden van deze eilandelijke autonomie, na een redelijke start in de jaren '50, uiteindelijk voldoende zijn benut.

Het streven van Aruba naar de status aparte is in de jaren '70 opnieuw tot leven gekomen. In 1973 en 1975 hebben de Staten van de Nederlandse Antillen het zelfbeschikkingsrecht van de eilanden en het streven van Aruba naar een aparte status uitdrukkelijk erkend. Door de afwijzende houding van Nederland ten aanzien van dit streven en onder invloed van de zich in de zeventiger jaren ontwikkelende discussie over een mogelijke onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen, is het status-aparte streven van Aruba omgebogen in de richting van een streven naar onafhankelijkheid. De Koninkrijkswerkgroep constateerde enkele jaren geleden dat «de conceptie van zes eilanden die de Nederlandse Antillen vormen, een juridische constructie is die veel weg heeft van een fictie». Deze werkgroep heeft een programma ontworpen van decentralisatie en herstructurering van het staatkundige bestel van de Nederlandse Antillen. Dit programma zou in een overgangperiode van ongeveer tien jaren gerealiseerd moeten worden. Tegen het einde van deze periode zou dan de onafhankelijkheidskwestie aan de orde komen. Het rapport van de Koninkrijkswerkgroep leek een belangrijke stap in de goede richting. Met het rapport als uitgangspunt werd in februari 1981 de eerste zitting gehouden van een conferentie van de Nederlandse Antillen, de eilanden van de Nederlandse Antillen en Nederland (de RTC van 1981). Tijdens deze zitting werd een aantal «Voorlopige punten van consensus»² bereikt, dat onder meer de volgende elementen behelsde:

- de erkenning van het zelfbeschikkingsrecht van elk der eilanden;
- het met het oog op de eindsituatie tot stand brengen van een hecht en duurzaam samenwerkingsverband van de zes eilanden, gebaseerd op de zelfstandigheid, c.q. soevereiniteit en gelijkwaardigheid van elk der eilanden;
- een gedurende een overgangperiode van beperkte duur (ongeveer van tien jaren) te realiseren programma van decentralisatie en herstructurering van de verhoudingen tussen land en eilanden en tussen de eilanden onderling, dat zou moeten uitmonden in de totstandkoming van het nieuwe samenwerkingsverband, dat vervolgens nog gedurende de overgangperiode enige tijd proef zou moeten draaien;
- de aanvaarding met name ook door Aruba van de gedachte dat gedurende de overgangperiode, indien deze op de overeengekomen wijze zou verlopen, geen der eilanden het samenwerkingsverband zou verlaten.

Helaas is het niet mogelijk gebleken deze voorlopige consensus in de loop van 1981 in een definitieve overeenstemming om te zetten. De geschiedenis is bekend: op verzoek van Curaçao werd de tweede zitting eerst enige keren uitgesteld tot uiteindelijk september 1981. Vervolgens bleek het onmogelijk om op het punt van de zetelverdeling in de Staten een compromis te bereiken. Vooroverleg tussen de betrokken Antilliaanse partijen strandde namelijk op het unanieme standpunt van de Curaçaose politici dat geen wijziging van de Curaçaose meerderheidspositie toeliet. Vervolgens ontstond er op 1 september 1981 een breuk in de Antilliaanse regeringscoalitie, die leidde tot uittreding van de MEP uit het kabinet-Martina. De regering heeft toen moeten constateren dat de tweede zitting van de RTC geen doorgang meer kon vinden. En daarmee was de in februari 1981 bereikte voorlopige consensus van de baan.

² Kamerstukken II 1980/81, 16 400 hoofdstuk IV, nr. 25.

In de Koninkrijkswerkgroep en tijdens de RTC van 1981 bleek hetgeen Aruba toen wenste ook gerealiseerd te kunnen worden zonder wijziging van het Statuut, zodat de meerderheid van de Arubaanse vertegenwoordigers zich akkoord verklaarde met het eerder genoemde programma van decentralisatie en herstructurering van de Nederlandse Antillen. Wel heeft de Arubaanse delegatie op de RTC van 1981 uitdrukkelijk te kennen gegeven dat de uiteindelijke doelstelling van Aruba is onafhankelijkheid van Aruba en volkenrechtelijke banden zowel met de overige eilanden van de Nederlandse Antillen, als – in een speciale gemeentebestrelatie – met Nederland. Toen het onmogelijk bleek dit programma te realiseren, zijn de Arubanen teruggekeerd naar de status aparte, nu dan als overgangperiode naar de onafhankelijkheid.

De leden van de C.D.A.-fractie constateerden dan ook terecht dat het resultaat van de RTC van 1983, waarop het onderhavige voorstel is gebaseerd, niet spoort met het resultaat van de RTC van 1981. Tijdens een topperleg tussen de regering van Nederland, de regering van de Nederlandse Antillen en een delegatie van de eilandsraad van Aruba in het najaar van 1981 is onder andere besloten³ een commissie in te stellen met onder meer als taak te rapporteren over de vraag welke gevolgen de onafhankelijkheid van Aruba kan hebben voor de Nederlandse Antillen, voor Aruba zelf, voor de andere eilanden van de Nederlandse Antillen en voor de verhouding met Nederland. De als uitvloeisel van dit topperleg ingestelde Gemengde commissie toekomst Antillen («Commissie van zeven») kreeg derhalve een taakopdracht die niet spoort met de gedachten van de RTC van 1981. Centrale gedachte van deze RTC was immers het tot stand brengen van een werkbaar samenwerkingsverband door middel van herstructurering van het Nederlands-Antilliaanse staatsverband. Men kan, met de leden van de fractie van D'66, teleurgesteld zijn dat dit niet mogelijk is gebleken.

Wat betreft de verantwoordelijkheden van de diverse betrokkenen bij het proces van staatkundige veranderingen zou men zich, gezien de structuur van het Statuut, op het standpunt kunnen stellen dat dit een zaak is die slechts de landen regardeert. De regering heeft dit standpunt niet juist geacht, gezien de eilandelijke structuur van de Nederlandse Antillen en met name op grond van de in de Antillen gegroeide overtuiging dat elk eiland zelf zijn politieke toekomst zou mogen bepalen. Daarom hebben aan de in 1981 en 1983 gehouden RTC's naast vertegenwoordigers van de regeringen van Nederland en de Nederlandse Antillen ook vertegenwoordigers van alle eilandsraden deelgenomen. Indien men een dergelijke conferentie kiest om tot consensus te komen over staatkundige veranderingen, is naar het oordeel van de regering sprake van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokkenen voor het bereikte resultaat. Dit laat natuurlijk onverlet dat voor de uitvoering van de bereikte overeenstemming de betrokkenen in verschillende mate verantwoordelijk zijn. Zo kan bij voorbeeld het onderhavige voorstel van rijkswet slechts van Koninkrijkszijde worden geëntameerd.

De regering kan zich vinden in de mening van de leden van de C.D.A.-fractie dat de conclusie van de RTC van 1983 in de praktische uitwerking niet dienen te worden geminimaliseerd, maar zoveel mogelijk moeten worden geoptimaliseerd in het belang van alle zes de eilanden. Wel wil zij hierbij aantekenen dat de conclusies over de samenwerking in het algemeen betrekking hebben op eigen aangelegenheden van de partners in het Caraïbische gedeelte van het Koninkrijk.

De leden van de R.P.F.-fractie memoreerden de sinds de RTC van 1983 sterk verslechterde financieel-economische situatie in de Nederlandse Antillen en vroegen zich af of aan de status aparte nu nog op verantwoorde wijze vorm kan worden gegeven. Deze leden zullen hier doelen op het feit dat onder meer als gevolg van de sluiting van de Lago-raffinerij de overheidsinkomsten op Aruba in de komende periode drastisch zullen

³ Kamerstukken II 1981–1982, 17 160, nr. 4.

afnemen, terwijl de overheid als gevolg van de status aparte juist een uitgebreider takenpakket krijgt. Niet ontkend kan worden dat dit problemen zal opleveren. Aan aanzienlijke versoberingsmaatregelen op Aruba zal men dan ook niet kunnen ontkomen. Niettemin moet het naar het oordeel van de regering mogelijk zijn ook in deze situatie de status aparte op verantwoorde wijze vorm te geven.

De regering onderschrijft het standpunt van de leden van de V.V.D.-fractie dat het verlenen van de status aparte aan Aruba slechts aanvaardbaar is als overgangperiode naar de door Aruba gewenste volkenrechtelijke onafhankelijkheid. Het is de Staten-Generaal voldoende bekend dat de Nederlandse regering nooit heeft gestreefd naar het binnen het Koninkrijksverband onderhouden van afzonderlijke relaties met verschillende Antilliaanse eilanden. Zij heeft dan ook geen onduidelijkheid laten bestaan over haar opvatting dat losmaking uit het Antilliaanse staatsverband losmaking uit het Koninkrijksverband met zich brengt. De regering onderschrijft dan ook de opvatting van de leden van de V.V.D.-fractie dat wijziging thans van de voorgestelde tekst van artikel 62 van het Statuut de basis aan de gehele operatie zou doen ontvallen.

1.1.2. *Onafhankelijkheid*

De regering betreurt de opstelling van de leden van de P.S.P.-fractie die het Statuut en de thans voorgestelde wijziging daarvan principiële afwijzen. Zij wil er in dit verband op wijzen dat het internationale recht voor de zgn. overzeese gebieden meerdere mogelijkheden kent voor de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht door deze gebieden. Belangrijkste toetssteen voor de rechtsgeldigheid van deze keuze is of deze tot stand is gekomen als vrije keuze van het desbetreffende volk. In het Advies van het Internationale Hof van Justitie van 1975 inzake de Westelijke Sahara, wordt het beginsel van zelfbeschikking gedefinieerd als «the need to pay regard to the freely expressed will of people»⁴. Door de inschakeling van de volksvertegenwoordigers in 1954 is naar ons oordeel gedaan aan dit beginsel. De rapportageplicht op grond van artikel 73 van het Handvest van de Verenigde Naties is toen ook beëindigd. Ook de thans voorziene procedure, waarbij naast inschakeling van de Staten-Generaal en de Staten van de Nederlandse Antillen ook de inschakeling van de eilandsraad van Aruba is voorzien, staat er naar het oordeel van de regering borg voor dat het nieuwe Koninkrijksverband wel degelijk recht doet aan een principiële gelijkheid van de landen en volkeren in dit verband, terwijl tevens recht wordt gedaan aan het beginsel van zelfbeschikking.

De leden van de R.P.F.-fractie vroegen zich af of de erkenning van het zelfbeschikkingsrecht door elk van de eilanden van de Nederlandse Antillen afzonderlijk uit juridisch oogpunt zonder meer voor de hand ligt. De regering is van oordeel dat de vanuit de Antillen geïnitieerde ontwikkeling die er op de RTC van 1981 toe leidde dat de conferentie het recht erkende van de bevolking van elk eiland om zelf haar politieke toekomst te bepalen, in overeenstemming is met het vigerende internationale recht⁵.

Door de op de RTC afgesproken vastlegging van de onafhankelijkheidsdatum van Aruba in het Statuut, krijgt deze datum, zoals de leden van de R.P.F.-fractie constateerden, inderdaad een vrij dwingend karakter. Voor eventuele wijziging van deze datum zal conform de procedure van artikel 55 van het Statuut de instemming van alle drie de Koninkrijkspartners nodig zijn. Aruba kan deze datum na vastlegging in het Statuut niet meer eenzijdig herroepen.

De in conclusie nr. 2 genoemde toetsingsconferentie is dan ook niet bedoeld ter definitieve vaststelling van de keuze van Aruba om in 1996 het Koninkrijk te verlaten, zoals het lid van de G.P.V.-fractie vroeg, maar om te bezien of er op grond van het in deze conclusie genoemd criterium aanleiding

⁴ International Court of Justice Reports 1975, 33 (par. 59, aanhef).

⁵ Voor een uitgebreide juridische beschouwing over dit onderwerp kan worden verwezen naar het artikel van P. J. G. Kapteyn: De Nederlandse Antillen en de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht. Amsterdam, Noord-Hollandsche Uitgeversmaatschappij, 1982. Mededelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, afd. Letterkunde, Nieuwe Reeks, deel 45, nr. 6.

is tot wijziging van de vastgestelde datum. De regering kan zich verenigen met de door de leden van de V.V.D.-fractie gegeven interpretatie van de in RTC-conclusie nr. 2 voorkomende passage «in het licht van de staatkundige ontwikkelingen tussen de landen van het Koninkrijk». Door de vermelding van het adjectief «staatkundige» is inderdaad bedoeld aan te geven dat andere ontwikkelingen in dezen niet van belang zijn. Deze staatkundige relaties kunnen uiteraard wel worden beïnvloed door de ontwikkelingen in een van beide landen. Terwijl met de woorden «tussen de landen» is getracht aan te geven dat niet de staatkundige ontwikkelingen in de afzonderlijke landen van het Koninkrijk aan de orde dienen te komen, maar de ontwikkelingen van de staatkundige relaties tussen die landen. Hoewel de eventuele keuze voor onafhankelijkheid van het land de Nederlandse Antillen (van de vijf) niet het centrale agendapunt zal zijn op de toetsingsconferentie, zoals het lid van de G.P.V.-fractie vroeg, zal een dergelijke keuze een rol kunnen spelen bij de besluitvorming op de toetsingsconferentie.

De regering is met het lid van de G.P.V.-fractie van oordeel dat voorkomen dient te worden dat de indruk wordt gewekt dat Nederland koste wat het kost streeft naar een zo spoedig mogelijke onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen. Een dergelijk streven behoort niet tot het beleid van de Nederlandse regering.

Het lid van de G.P.V.-fractie betwijfelde of Aruba en de overige eilanden wel in staat zijn als zelfstandige staten volwaardig te participeren in de internationale samenleving. De regering acht Aruba en de overige eilanden wel in staat tot deelname aan het internationale verkeer, hoewel de kleine schaal beperkingen oplegd.

De leden van de V.V.D.-fractie leek een overgangperiode van tien jaar, zoals vermeld in RTC-conclusie nr. 4, erg lang. In beginsel is de regering bereid mee te werken aan een inkorting van de overgangperiode als Aruba de wens daartoe te kennen geeft.

De regering verwacht niet dat de volkenrechtelijke erkenning van Aruba te zijner tijd problemen zal opleveren. Na de RTC is ter zake geen contact opgenomen met organen van de Verenigde Naties of met landen in de regio. Gezien het feit dat de onafhankelijkheid van Aruba pas in 1966 is voorzien, is daartoe ook nog geen noodzaak aanwezig.

De leden van de V.V.D.-fractie hechtten er belang aan dat niet te lang onduidelijkheid blijft bestaan over de toekomstige volkenrechtelijke betrekkingen tussen Nederland en Aruba. De regering wil hier graag RTC-conclusie nr. 11 memoreren, waarin Nederland de bereidheid uitspreekt samen te werken met het onafhankelijke Aruba en waarin wordt gesteld dat Nederland over de invulling van de inhoud en de vorm van deze samenwerking tijdig vóór de onafhankelijkheid met Aruba in overleg zal treden. Voordat de Nederlandse regering ter zake stappen zal ondernemen, acht zij het gewenst de samenwerking tijdens de overgangperiode te evalueren. Vóór het begin der negentiger jaren zal de Nederlandse regering op dit terrein naar verwachting dan ook nauwelijks actie behoeven te ondernemen.

1.1.3. Voorwaarden status aparte

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen een schets van de voorwaarden waaraan voldaan moet worden om de goede verhoudingen binnen het Koninkrijk te waarborgen, mede gelet op de verslechterde sociaal-economische situatie in de Nederlandse Antillen. Deze vraag kan naar ons oordeel het beste worden beantwoord met een verwijzing naar artikel 43 van het Statuut. Dit artikel legt elk der landen de plicht op zorg te dragen voor de verwezenlijking van de fundamentele menselijke rechten en vrijheden, de rechtszekerheid en de deugdelijkheid van bestuur. Indien de landen deze verplichting ook in een verslechterde sociaal-economische situatie inhoud geven, dan zijn ons inziens de voorwaarden aanwezig voor goede verhoudingen binnen het Koninkrijk.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen naar de voorwaarden waaraan minimaal zal dienen te zijn voldaan, zowel ten opzichte van Aruba als van de Nederlandse Antillen van de vijf, wil de status aparte van Aruba op een goede wijze kunnen ingaan per 1 januari 1986. De status aparte kan op deze datum ingaan als de voorbereidingen zowel aan de zijde van Aruba als aan de zijde van de Nederlandse Antillen zover zijn voltooid dat redelijkerwijs vaststaat dat beide entiteiten op die datum kunnen gaan functioneren als land in het Koninkrijk. De regering is van oordeel dat het minimaal noodzakelijke complex van regelgeving (waaronder de Staatsregelingen) gereed moet zijn, de rechtszekerheid gegarandeerd, alsmede de scheiding van de goud- en deviezenvoorraad gerealiseerd en procedure-afspraken over de resterende boedelscheiding gemaakt, wil aan deze voorwaarden zijn voldaan.

Het lid van de G.P.V.-fractie achtte het nauwelijks aanvaardbaar dat de wetsvoorstellen 18 826 en 18 827 door het parlement zouden worden goedgekeurd, terwijl nog geen duidelijkheid bestaat over de staatkundige verhoudingen tussen Aruba en de Nederlandse Antillen en evenmin over de economische perspectieven van beide entiteiten. Wat de vormgeving en inhoud van de samenwerking tussen de Nederlandse Antillen en Aruba betreft is inmiddels duidelijk geworden dat betrokkenen zich richten op een institutioneel minder zwaar opgetuigde samenwerking dan op de RTC was afgesproken. De regering wil erop wijzen dat de samenwerking terreinen betreft die behoren tot de eigen aangelegenheden van de landen. Zij zullen in de bestuurlijke praktijk met de samenwerking uit de voeten moeten kunnen.

De Nederlandse regering betreurt, evenals de leden van de fractie van D'66, dat de op de RTC voorziene Unie van Antilliaanse zijde is afgewezen. Zij onderstreept het belang voor beide partijen van een goede samenwerking op financieel-economisch en monetair terrein. Zij hecht voorts bijzonder aan een goede samenwerking op het gebied van de rechtspraak en de daarmee verband houdende regelgeving. Zonder een bevredigende samenwerking van de Nederlandse Antillen en Aruba op het terrein van de rechtspraak kan naar het oordeel van de regering de status aparte niet ingaan. Nu de nodige samenwerking op het gebied van de rechtspraak tot stand zal komen, is de regering van mening dat er reeds thans een beslissing ten aanzien van de status aparte kan worden genomen.

1.1.4. Tijdstip van ingang status aparte

De leden van de fractie van D'66 vroegen zich af of de datum van ingang van de status aparte per 1 januari 1986, mede gelet op de berichten van de Coördinatiecommissie, nog wel gehaald kan worden. De regering deelt de zorgen van de Coördinatiecommissie op dit punt. De door de commissie geconstateerde achterstanden, onder meer als gevolg van het uitblijven van politieke overeenstemming, doen inderdaad de vraag rijzen of het gehele stelsel van regelgeving nog wel tijdig op adequate wijze kan worden afgerond. De regering acht dit nog mogelijk. Het lid van de G.P.V.-fractie zou het betreuren indien nu onder de ontstane tijdsdruk besluiten zouden worden genomen, die later als ondoordacht of verkeerd zouden moeten worden aangemerkt. In dit verband wil de regering opmerken dat het in het algemeen niet ontbroken heeft aan een gedegen voorbereiding van de politieke besluitvorming. Indien derhalve nu in een kort tijdsbestek politieke besluiten moeten worden genomen, kunnen politici beschikken over voldoende relevante informatie voor verantwoorde beslissingen. De regering acht de vraag van het lid van de G.P.V.-fractie naar een eventueel uitstel van de ingangsdatum van de status aparte thans nog niet aan de orde. Mocht in het najaar blijken dat, gezien de stand van de voorbereidingen, Aruba en de Nederlandse Antillen per 1 januari 1986 niet gereed zijn om te starten in de nieuwe constellatie, dan zal de regering niet aarzelen een uitstel van korte duur aan de orde te stellen. Artikel V van het onderhavige voorstel bevat deze mogelijkheid.

De leden van de S.G.P.-fractie vroegen of de regering de door de Coördinatiecommissie in het vierde voortgangsverslag geuite zorgen over het tijdig gereed komen van de wetgevende arbeid kon wegnemen of verminderen. Zoals blijkt uit het vijfde voortgangsverslag van de commissie is in de tussenliggende periode weinig voortgang geboekt. Wèl wil de regering hier wijzen op de voornaamste oorzaak van de stagnatie, namelijk het uitblijven van politieke overeenstemming. Een dergelijke overeenstemming kan echter, zoals bekend, onder tijdsdruk vaak snel worden bereikt.

I.2. Nederlandse Antillen en Aruba

I.2.1 Samenwerking Nederlandse Antillen en Aruba

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen waarop het vertrouwen is gebaseerd in het tot stand komen van een verband waarin de Nederlandse Antillen en Aruba als gelijkwaardige partners zullen samenwerken en dat zulks tot goede resultaten zal leiden. Een stimulans voor het totstandbrengen van een overeenkomst is, dat er voor beide partijen onmiskenbare voordelen aan verbonden zijn. De regering is van oordeel dat dergelijke voordelen verbonden zijn aan het op de RTC overeengekomen samenwerkingsverband, of aan een daarvoor in de plaats komende samenwerking. Alleen al op grond van kostenoverwegingen is dit het geval, bij voorbeeld voor de telecommunicatie en de meteorologische dienst, terwijl de personele bezetting van twee Hoven met Justitie moeilijk te realiseren zijn.

Voor wat betreft de laatste stand van zaken in de politieke besluitvorming ten aanzien van het samenwerkingsverband, verwijzen wij naar het vijfde voortgangsverslag van de Coördinatiecommissie.

De leden van de C.D.A.-fractie informeerden of reeds definitief gesteld kan worden, nu het overleg nog plaats vindt, dat bij de totstandkoming van het samenwerkingsverband geen gebruik wordt gemaakt van artikel 38, tweede lid, van het Statuut. Deze vraag wordt bevestigend beantwoord. In de nota van wijziging van het voorstel van rijkswet tot vaststelling van enige overgangsbepalingen in verband met het verkrijgen van de hoedanigheid van land in het Koninkrijk door Aruba (kamerstuk 18827), wordt een wijziging voorgesteld van artikel 4. Ook deze procedure gaat niet uit van vaststelling van een zodanige regeling bij rijkswet of algemene maatregel van rijksbestuur.

De leden van de S.G.P.-fractie vroegen of de concept-«Onderlinge regeling ter uitvoering van artikel 38, eerste lid, van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden (Samenwerkingsregeling Nederlandse Antillen en Aruba)» alle samenwerkingspunten uit de RTC-conclusies dekt. In bijlage I zijn een aantal bepalingen weergegeven uit de concept-onderlinge regeling⁶. De daar genoemde samenwerkingspunten komen grotendeels overeen met de RTC-conclusie nr. 22 genoemde onderwerpen. Voorts kan worden opgemerkt dat men van plan is aan de samenwerkingsregeling een aantal protocollen te hechten, waarin onder meer afspraken op het gebied van de exploitatie van zeebodemrijksdommen en telecommunicatie zullen worden neergelegd.

Deze leden informeerden tevens naar hetgeen wordt gedaan om de afwijzingen en voorbehouden van de eilandsraad van Bonaire betreffende de samenwerkingsregeling tot een oplossing te brengen. Naar verluidt richten de bezwaren van Bonaire zich vooral op het creëren van een extra bestuurslaag. Het overleg tussen de Antillen van de vijf en Aruba over de samenwerking is nog niet afgerond. Uiteindelijk zullen echter de Staten van de Nederlandse Antillen een beslissing voor de vijf moeten nemen en de bezwaren van Bonaire moeten wegeen.

De leden van de S.G.P.-fractie vroegen of de werkgroep luchtvaartmaatschappij en luchtvaartpolitiek al voortgang heeft geboekt. Wij verwijzen hiervoor naar het vijfde voortgangsverslag van de Coördinatiecommissie.

⁶ Begin mei a.s. zal naar verwachting de concept-samenwerkingsregeling met de daarbij behorende protocollen gereed zijn. Deze zal zo spoedig mogelijk ter kennisneming aan de Kamer worden gezonden.

Tevens vroegen deze leden of tijdig een voorstel verwacht mag worden over het al dan niet splitsen van de Antilliaanse Luchtvaartmaatschappij. In het z.g. akkoord van Mullet Bay is afgesproken dat de ALM verder zal gaan als maatschappij van de Antillen van de vijf. Definitieve beslissingen hierover zijn echter nog niet genomen. Op het top- en politieke overleg op Bonaire eind april 1985 zal een bij de samenwerkingsregeling behorend concept-luchtvaartprotocol worden behandeld. Ten slotte kan worden meegedeeld dat de regering van de Nederlandse Antillen op dit moment geen nieuwe pogingen onderneemt om te komen tot samenwerking op luchtvaartgebied in de regio.

De leden van de R.P.F.-fractie vroegen welke garanties de regering heeft dat de Nederlandse Antillen en Aruba op een aantal belangrijke terreinen van overheidszorg tot samenwerking zullen komen. De regering zal de samenwerking niet kunnen afdwingen. In die zin beschikt zij niet over garanties.

Van nieuwe ontwikkelingen na de recente begrotingsbehandeling op het terrein van de rechterlijke organisatie, waarnaar de fractieleden van de V.V.D. en S.G.P. informeerden, is nog geen sprake. Zoals bekend heeft de Minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken medio februari aan de regering van de Nederlandse Antillen en het eilandsbestuur van Aruba een brief gestuurd inzake de toekomstige inrichting van het openbaar ministerie bij het gemeenschappelijke Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba⁷ met het dringende verzoek de kwestie van één of twee procureurs-generaal in heroverweging te nemen. Kort voor het uitbrengen van deze memorie is de reactie van de regering van de Nederlandse Antillen op dit verzoek van de Minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken ontvangen. De Antilliaanse regering zet hierin uiteen dat de samenstelling en inrichting van het openbaar ministerie bij het gemeenschappelijke Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba onderwerp van diepgaand en herhaald overleg zijn geweest, zowel in het topoverleg van het land met de vijf eilandgebieden als tijdens het politieke overleg van het land en Aruba, laatstelijk nog eind maart jl. Dit overleg heeft niet kunnen leiden tot wijziging van het unanieme standpunt, hetwelk door de regering van de Nederlandse Antillen wordt gedeeld, dat na de losmaking van Aruba uit het huidige Antilliaanse staatsverband op grond van staatsrechtelijke overwegingen zowel Aruba als de Nederlandse Antillen elk over een procureur-generaal dienen te beschikken. De Antilliaanse regering verwijst voorts naar en volhardt bij de brief van de waarnemend Minister-President van 20 februari 1985, gericht aan de voorzitters van de beide Kamers der Staten-Generaal⁸.

Wij zijn van mening dat niet licht voorbijgegaan kan worden aan een zo duidelijke, een en andermaal overwogen en unanieme wens van de Nederlandse Antillen en van Aruba. In zijn bovenvermelde brief van 18 februari 1985 heeft de Minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken doen blijken dat een opzet met twee procureurs-generaal slechts mogelijk is, indien wordt voldaan aan een aantal, in de bij die brief gevoegde notitie nader toegelichte, voorwaarden, waardoor de eenheid van het vervolgings-beleid bij het gemeenschappelijke Hof wordt bevorderd, de rechtspositie van de procureur-generaal wordt versterkt en de kansen op competentiegeschillen worden geminimaliseerd. Ook deze voorwaarden zijn door de regering van de Nederlandse Antillen in genoemde besprekingen aan de orde gesteld. Intussen is hierover het overleg in de Nederlandse Antillen nog niet afgesloten. Wij vertrouwen dat ter vervulling van die voorwaarden, waaraan Nederland zeer veel belang hecht, bevredigende oplossingen zullen worden gevonden.

1.2.2. *Boedelbeschrijving en boedelscheiding*

Van de zijde van verschillende fracties is geïnformeerd naar de stand van zaken bij de boedelbeschrijving en de boedelscheiding. In het akkoord van

⁷ Kamerstukken II 1984/85, 18600 hoofdstuk IV, nr. 14.

⁸ Kamerstukken II 1984/85, 18600 hoofdstuk IV, nr. 19.

Mullet Bay is onder meer overeenstemming bereikt over de scheiding van de goud- en deviezenvoorraad. Wat betreft de laatste stand van zaken op dit punt kan worden verwezen naar het vijfde verslag van de Coördinatiecommissie.

De Minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken heeft de Antilliaanse regering technische bijstand aangeboden bij het opstellen van jaarrekeningen, indien tegelijkertijd Antillianen werden opgeleid. Thans is niet te voorzien of partijen op het terrein van de boedelbeschrijving tot oplossingen zullen geraken.

Ten aanzien van de boedelscheiding geeft RTC-conclusie nr. 17, onder 5, de partijen, voor zover er geen objectieve verdeelsleutels voorhanden zijn, twee opties voor het geval zij geen overeenstemming bereiken, namelijk een arbitrage waarvan procedure en modaliteiten alsdan overeengekomen moeten worden, dan wel het hanteren van een verdeelsleutel, bepaald op basis van de verhouding van bevolkingsaantallen. Een verplichting om tot arbitrage over te gaan bestaat derhalve niet. Afhankelijk van de overeengekomen modaliteiten is het denkbaar dat een arbitrale beslissing terugwerkende kracht heeft. Over de duur van een mogelijke arbitrage kan weinig worden gezegd als de opdracht aan de arbiters niet bekend is. Denkbaar is dat arbiters aan een tijdslimiet worden gebonden.

1.2.3. Grensafbakening

De leden van de S.G.P.-fractie informeerden of de indiening van het wetsvoorstel inzake de grensafbakening, bedoeld in RTC-conclusie nr. 18, spoedig tegemoet gezien mag worden. Een concept-voorstel van Rijkswet met memorie van toelichting is in februari jl. aan de Antilliaanse regering voorgelegd. Wij verwachten dat het voorstel spoedig, doch in ieder geval voor het zomerreces aan de Staten-Generaal en de Staten van de Nederlandse Antillen kan worden aangeboden.

1.2.4. Overig

De leden van de S.G.P.-fractie hebben gevraagd naar de zedelijkheidswetgeving in de huidige Nederlandse Antillen, zulks in vergelijking met die in Nederland. De zedelijkheidswetgeving behoort tot de aangelegenheden waarin de Nederlandse Antillen geheel autonoom zijn. De regering vindt het niet op haar weg liggen een oordeel uit te spreken over de Nederlands-Antilliaanse wetgeving ter zake.

Ook het beleid ten aanzien van de drugsbestrijding, waar de leden van de S.G.P.-fractie vragen over stelden, behoort tot de verantwoordelijkheid van de Antilliaanse regering.

1.3. Aruba

1.3.1. Gevolgen status aparte

De leden van de P.v.d.A.- en V.V.D.-fractie vroegen naar de gevolgen van de status aparte van Aruba. De leden van de S.G.P.-fractie informeerden naar de mogelijkheden van het land Aruba, speciaal in financiële zin, waarbij werd aangegeven dat, behoudens voor een zeer korte overgangsperiode, niet steeds een beroep zou mogen worden gedaan op Nederland om in de normale huishouding van dat land een bijdrage te leveren. In het verleden zijn ramingen gemaakt over de extra kosten van het eilandgebied Aruba als gevolg van het invoeren van de status aparte. Het ging hierbij om enkele tientallen miljoenen op jaarbasis. Duidelijk was dat ook in een situatie waarbij rekening werd gehouden met het voortbestaan van de raffinaderij op dat eiland het uitgavenniveau zou moeten worden afgestemd op de te verwachten inkomsten, waarbij aan een zekere versobering van het bestuursapparaat niet te ontkomen viel. Veel ernstiger is de situatie nu de activiteiten van de raffinaderij met ingang van 1 april 1985 zijn stopgezet.

Deze sluiting heeft uiteraard ingrijpende gevolgen voor de Arubaanse economie en met name voor de financiële positie van de eilandelijke overheid. Met het wegvallen van de belastingafdrachten van de Lago, die de afgelopen jaren substantieel waren en die tot een aanzienlijke groei van de uitgaven van het eilandgebied hebben geleid, blijkt een aanzienlijk gat te zijn geslagen in de eilandsbegrotingen voor 1985 en volgende jaren. Op basis van de huidige inzichten wordt gesproken over begrotingstekorten waarbij circa 40% van de uitgaven niet wordt gedekt door inkomsten. Met de oplossing van deze problematiek dient uiteraard zo snel mogelijk een begin te worden gemaakt.

Het eilandgebied Aruba moet deze problematiek allereerst zelf tot een oplossing brengen, hetgeen mede gezien dient te worden in het perspectief van de status van land binnen het Koninkrijk. Aruba heeft Nederland gevraagd overbruggingssteun te verlenen in de vorm van begrotingshulp. Nederland is in beginsel bereid om in een noodsituatie dergelijke hulp te verlenen binnen het plafond dat voor hulpverlening aan de Nederlandse Antillen (en Aruba) beschikbaar is. Noch over de omvang van de steun, noch over de voorwaarden is enige concrete toezegging gedaan. Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba hebben het IMF gevraagd op korte termijn advies uit te brengen over de financiële positie van het eilandgebied en over de in het licht daarvan te nemen maatregelen, daarbij in de analyse uitgaande van de veronderstelling dat Aruba reeds nu een zelfstandig land binnen het Koninkrijk zou zijn. De Nederlandse regering wil thans eerst dit advies afwachten.

De leden van de P.v.d.A.-fractie informeerden naar de gevolgen van de status aparte voor de werkende gehuwde en ongehuwde vrouwen. Aruba is voornemens om, onder meer door overgangsbepalingen, in grote lijnen de geldende Antilliaanse regelgeving over te nemen, behoudens enkele technische aanpassingen, noodzakelijk als gevolg van de nieuwe status.

De leden van de S.G.P.-fractie vroegen zich af hoe in het land Aruba, dat slechts één bestuurslaag zal kennen, inhoud gegeven zal worden aan het waarborgen van de fundamentele rechten en vrijheden, de rechtszekerheid en de deugdelijkheid van het bestuur overeenkomstig artikel 43 van het Statuut. Wij wijzen erop dat het ingevolge artikel 43, eerste lid, in de eerste plaats de verantwoordelijkheid zal zijn van het land Aruba zelf om voor de verwezenlijking van deze waarden zorg te dragen. Dat Aruba geen gedecentraliseerde structuur zal kennen behoeft daaraan niet in de weg te staan. Ook bij een structuur met één bestuurslaag is het zeer wel mogelijk een zodanige staatsinrichting te kiezen dat eerbiediging van de grondrechten, rechtszekerheid en deugdelijkheid van het bestuur verzekerd zijn. De Staatsregeling zal daartoe de nodige voorzieningen dienen in te houden. Het Koninkrijk heeft tot taak de grondrechten, rechtszekerheid en deugdelijkheid van het bestuur te waarborgen. Daarom zal zij er in de eerste plaats op toezien dat de Staatsregeling de hiervoor vereiste waarborgen inhoudt. Vervolgens mag van het Koninkrijk verwacht worden dat het erop toeziet dat de genoemde waarden in overeenstemming met de Staatsregeling in voldoende mate worden behartigd en dat het, indien dit niet gebeurt, de daarvoor geëigende maatregelen neemt. Artikel 51 van het Statuut geeft een weg aan die daarbij – in uiterste instantie – kan worden bewandeld.

De beoogde samenwerkingsregeling tussen de Nederlandse Antillen en Aruba is in directe zin geen instrument ter waarborging van het toezicht op de deugdelijkheid van het bestuur. Wel is de samenwerkingsregeling in die zin van belang dat daarin wordt voorzien in een gezamenlijk stelsel van rechtspraak. Dit zal de rechtszekerheid en het rechterlijke toezicht op het bestuur ongetwijfeld ten goede komen.

Het bij de samenwerkingsregeling in te stellen Constitutioneel Hof zal tot taak hebben de geschillen tussen de landen te berechten over de interpretatie en toepassing van de samenwerkingsregeling, de verenigbaarheid van de

besluiten van de ministeriële samenwerkingsraad met de samenwerkingsregeling en de verenigbaarheid van wettelijke regelingen en besluiten van de landen met de samenwerkingsregeling. Het ligt dus niet op de weg van dit Hof de wetgevende organen te corrigeren bij eventuele afwijkingen van het Statuut.

1.3.2. *Staatsregeling*

Op de vragen van de leden van de S.G.P.-fractie over de Staatsregeling van Aruba kan worden geantwoord dat de Staatsregelingen niet bij wet worden vastgesteld. De vaststelling behoort tot de eigen aangelegenheden van de partners in het Koninkrijk en geschiedt bij landsverordening (artikel 42, tweede lid, Statuut). Wel dient voor wijziging van de Staatsregelingen met betrekking tot een aantal onderwerpen de instemming van de Koninkrijksregering te worden verkregen (artikel 44 Statuut).

Over de stand van zaken met betrekking tot de voorbereiding van het voorstel tot vaststelling van de Staatsregeling van Aruba kan het volgende worden meegedeeld. De Arubaanse staatsregelingscommissie heeft een ontwerp voor de Staatsregeling van Aruba voltooid. Het bestuurscollege heeft de hoofdstukken I tot en met IV voorlopig vastgesteld. Zeer binnenkort zal dit college ook de hoofdstukken V en VII en de additionele artikelen voorlopig vaststellen. Over hoofdstuk VI (rechtspraak) vindt nog ambtelijk overleg met Nederland plaats. De aan de eilandsraad aangeboden hoofdstukken zullen ter kennis worden gebracht van de beide Kamers der Staten-Generaal.

De behandeling van het voorstel in Aruba behoeft niet noodzakelijk gelijktijdig met de behandeling van de Statuutswijziging plaats te vinden. Wel zal ontbinding van de eilandsraad van Aruba, indien het ontwerp daar niet met ten minste twee derden der uitgebrachte stemmen wordt aanvaard, pas mogelijk zijn na de totstandkoming van de rijkswet tot vaststelling van enige overgangsbepalingen in verband met het verkrijgen van de hoedanigheid van land in het Koninkrijk door Aruba, die in deze ontbinding voorziet.

1.3.3. *Economie*

De regering deelt de zorg die bij verschillende fracties blijkt te leven omtrent de toekomstige draagkracht van de Arubaanse economie. Gedurende de eerstkomende jaren zal de toeristenindustrie waarschijnlijk veruit de belangrijkste inkomstenbron voor het eiland zijn. Het is de vraag of uit deze bron voldoende geput kan worden om het huidige welvaartsniveau te handhaven. De onzekerheid ten aanzien van de toekomstige inkomsten wordt niet alleen veroorzaakt door het feit dat de economie voornamelijk op deze ene pijler rust, maar tevens doordat die pijler altijd kwetsbaar blijft.

Het is derhalve naar het oordeel van de regering van groot belang dat het overheidsapparaat van het land Aruba zo sober mogelijk wordt opgezet, afhankelijk als de overheidsuitgaven immers zijn van de opbrengsten in de private sector.

De zorgen omtrent de economische ontwikkeling zijn overigens naar het oordeel van de regering moeilijk in direct verband te brengen met het onderhavige wetsvoorstel. Zolang er sprake is van goede betrekkingen tussen de landen Aruba en de Nederlandse Antillen en men samenwerkt op al die terreinen waar dat voordeel oplevert, is er in economisch opzicht geen reden om de zorgen eveneens te doen gelden ten aanzien van de opsplitsing van het huidige land de Nederlandse Antillen.

De vraag van de leden van de S.G.P.-fractie of de staatkundige ontwikkeling een rol kan spelen bij de investeringsbereidheid van ondernemingen, kan bevestigend beantwoord worden. Hierbij moet wel worden aangetekend dat de staatkundige of politieke situatie deel uitmaakt van een reeks van factoren die van invloed zijn op investeringsbeslissingen.

I.3.4. Munt

De leden van de P.v.d.A.-fractie informeerden naar de Arubaanse mogelijkheden voor aansluiting bij monetaire samenwerkingsverbanden in de regio, zoals die van de Trinidad-dollar of die van de Eastern Caribbean dollar. Deze mogelijkheden zijn tot nu toe niet onderzocht en naar het voorkomt is aansluiting bij deze verbanden per 1 januari 1986 niet realiseerbaar. Zo bevat de «Agreement establishing the Eastern Caribbean Central Bank» geen aparte toetredingsbepaling. Toetreding van Aruba zou derhalve ingevolge artikel 55 van de overeenkomst gerealiseerd moeten worden door middel van een verdragswijziging en geaccordeerd moeten worden door de zeven deelnemende regeringen. Over de bereidheid daartoe van deze regeringen en over andere voorwaarden is ons niets bekend.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen zich af of de mogelijkheden om tijdig tot een oplossing van de monetaire problematiek te komen niet vrijwel verkeken waren. Het bestuurscollege van Aruba heeft gekozen voor de invoering van een eigen munt, nadat aanvankelijk was overwogen te kiezen voor een eigen munt als rekeneenheid en een vreemde munt als circulatiemunt. Over de inhoud van de financiële, economische en monetaire samenwerking, die naar verwachting in ieder geval een vrijhandelszone en een vrij onderling verkeer van beroepspersonen zal omvatten, zal naar verwachting op het aanstaande top- en politieke overleg op Bonaire, eind april 1985, een beslissing worden genomen.

I.3.5. Personele problematiek

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen wanneer een oplossing voor de wachtgeldregeling en de regeling ter voorkoming van pensioenbreuk voor de op Aruba werkzame landsambtenaren zou worden voorgesteld. Over beide kwesties heeft de gemengde werkgroep personeel rapporten uitgebracht. Op het politieke overleg tussen de Nederlandse Antillen en Aruba zijn echter nog geen beslissingen hierover genomen.

De leden van de V.V.D.- en de S.G.P.-fractie informeerden naar een overzicht inzake de personeelsvoorziening en vermindering van het ambtenarenbestand op Aruba. Gegevens hierover zijn de regering niet bekend. De regering verwacht dat Aruba plannen daarover zal betrekken bij de studie inzake de oplossing van de begrotingsproblematiek.

De leden van de V.V.D.-fractie informeerden naar de problemen die zich voordoen bij het politiekorps op Aruba. Deze problemen betreffen met name het feit dat een vijftigtal op Aruba werkzame politie-ambtenaren, waarvan het grootste deel tot het middenkader behoort, een verzoek tot overplaatsing naar een ander eiland hebben ingediend. De Antilliaanse regering en het eilandsbestuur van Aruba hebben besloten een gemengde werkgroep in het leven te roepen met als taak de overgang van de politie aan het land Aruba voor te bereiden en te begeleiden en daarover te adviseren. Deze werkgroep heeft recentelijk advies uitgebracht aan de Antilliaanse regering en het eilandsbestuur van Aruba. Laatstgenoemd bestuur kan zich in principe met het advies verenigen. Vanzelfsprekend zal Aruba bij het ingaan van de status aparte moeten kunnen beschikken over een adequaat politiekorps.

I.4. Nederlandse Antillen

I.4.1. Gevolgen status aparte

Over de voorlichtingsactiviteiten van de regering van de Nederlandse Antillen over de consequenties van het uittreden van Aruba heeft de Coördinatiecommissie in haar voortgangsverslagen telkens bericht, zodat

de regering hier volstaat met een verwijzing naar die verslagen. Wel kan hieraan nog worden toegevoegd dat de Antilliaanse media veel aandacht hebben besteed aan het proces van uitvoering van de RTC-conclusies. De Antilliaanse regering heeft geen informatie verzameld over de reacties van de bevolking op de ondernomen voorlichtingsactiviteiten, zodat wij het antwoord schuldig moeten blijven op een vraag daarover van de leden van de P.v.d.A.-fractie.

Deze leden informeerden ook naar het in de regeringsverklaring van de Nederlandse Antillen genoemde overleg met de Nederlandse Antillen van de vijf. De regering neemt aan dat hier bedoeld wordt op het z.g. Topoverleg tussen de Antilliaanse regering en de vijf eilandgebieden. In de opeenvolgende verslagen van de Coördinatiecommissie wordt melding gemaakt van de resultaten van dit Antilliaanse Topoverleg. Zo is medio 1984 tijdens dit overleg reeds besloten ten aanzien van de herstructurering van de vijf te kiezen voor een beperkte herstructurering en is overeenstemming bereikt over een nieuwe verdeling van de Statenzetels. De Antilliaanse regering heeft met het oog op het treden uit het staatsverband van de Nederlandse Antillen door Aruba een concept-landsverordening tot wijziging van de Staatsregeling van de Nederlandse Antillen aan de Koninkrijksregering overgelegd, waarin tevens een voorstel voor een gewijzigde zetelverdeling in de Staten van de Nederlandse Antillen is opgenomen. De Antilliaanse regering heeft het betreffende voorstel aan de Staten aangeboden met een tweetal ontwerp-landsverordeningen tot wijziging van de Eilandenregeling Nederlandse Antillen en het Kiesreglement Staten en Eilandsraden. In voorbereiding is nog een landsverordening regelende een beperkte herstructurering van de Nederlandse Antillen, waarin ten behoeve van de kleine eilanden een niet-overstemmingsclausule bij vitale aangelegenheden zal worden opgenomen. Door deze wijzigingsvoorstellen wordt de staatkundige structuur van de Antillen van de vijf voor de voorziene overgangperiode van twee jaren na 1986 geregeld. Voorts wordt het Topoverleg inderdaad gebruikt als forum van de vijf om knelpunten te bespreken bij de uitvoering van de RTC-conclusies.

De financiële consequenties voor de overheidsuitgaven van de Antillen van de vijf blijven beperkt tot het enerzijds wegvallen van de belastingafdrachten aan het land door het eilandgebied Aruba en anderzijds het wegvallen van landsuitgaven op Aruba en het ontvangen van een bijdrage in het solidariteitsfonds van Aruba en van Nederland. Daar dit zal leiden tot een netto-verlies aan inkomsten zal het, ongeacht de sociaal-economische ontwikkeling binnen de Antillen van de vijf, noodzakelijk zijn het niveau van de overheidsuitgaven vanaf 1 januari 1986 te verminderen. Nederland heeft inmiddels toegezegd hulp te bieden bij de sanering en herstructurering van het overheidsapparaat ten behoeve van de vijf.

1.5. Overige aangelegenheden

1.5.1. Wijziging Statuut

Op de vragen van de leden van de S.G.P.-fractie inzake de procedure voor de totstandkoming van de Statuuts-wijziging antwoorden wij het volgende. Wijziging van het Statuut geschiedt ingevolge artikel 55, eerste lid, van het Statuut bij rijkswet. De rijkswetprocedure brengt mee dat alleen de Tweede Kamer der Staten-Generaal het formele recht van amendement heeft. De Staten van de Nederlandse Antillen zijn bevoegd vóór de openbare behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer dit te onderzoeken en daaromtrent schriftelijk verslag uit te brengen (artikel 16 Statuut). De Staten kunnen voorts besluiten voor de behandeling van het ontwerp in de Staten-Generaal één of meer bijzondere gedelegeerden af te vaardigen die gerechtigd zijn de mondelinge behandeling bij te wonen en daarbij voorlichting te geven. Ook de Gevolmachtigde Minister kan de mondelinge behandeling bijwonen en daarbij voorlichting geven. De bijzondere gedelegeerden en de Gevolmachtigde Minister zijn bevoegd bij de behan-

deling in de Tweede Kamer wijzigingen in het ontwerp voor te stellen (artikel 17 Statuut). Het door de Staten-Generaal aangenomen voorstel van rijkswet dient vervolgens door de Staten van de Nederlandse Antillen bij landsverordening te worden goedgekeurd. De Staten kunnen geen wijzigingen in het ontwerp aanbrengen (artikel 55, tweede lid, Statuut). Voor de onderhavige Statuutwijziging is in wetsvoorstel 18827 aan deze procedure nog het bijzondere element toegevoegd dat het voorstel van rijkswet tevens de goedkeuring van de eilandsraad van Aruba moet verkrijgen. Ook bij deze goedkeuringsprocedure bestaat geen recht van amendement.

De vraag van de leden van de S.G.P.-fractie over de voorgestelde wijzigingen van de artikelen 9 en 47 van het Statuut in artikel I, onder C en K, van het wetsvoorstel lijkt ons te berusten op een misverstand. De voorgestelde wijziging van deze artikelen voorziet in de vermelding van de belofte naast de eed.

1.5.2. Aanpassing Koninkrijks- en Nederlandse regelgeving

De leden van de C.D.A.-fractie wilden, voor zover mogelijk, ter zake van de op blz. 8 van de memorie van toelichting bedoelde (rijks)wetgeving en regelingen de (te verwachten) data nader ingevuld zien. De regering verwacht een tweetal verzamelvoorstellen tot aanpassing van een aantal rijks- en Nederlandse wetten binnenkort voor advies aan de Raad van State (van het Koninkrijk) te kunnen voorleggen.

De voorstellen betreffende de Reglementen voor de Gouverneurs van de Nederlandse Antillen en Aruba alsmede de wijziging van de Defensiewet voor de Nederlandse Antillen zullen naar verwachting niet beschikbaar zijn ten tijde van de openbare behandeling van het onderhavige voorstel. Het hoofdpunt van het wijzigingsvoorstel van het Reglement voor de Gouverneur van de Nederlandse Antillen betreft een aanpassing van de regeling van de verhouding van de Gouverneur tot de krijgsmacht in de Nederlandse Antillen. Daarnaast zal worden voorgesteld het verouderd taalgebruik aan te passen en ligt het in het voornemen de regeling van de onverenigbaarheid van functies voor de Gouverneur nader te wijzigen. Het Reglement voor de Gouverneur van Aruba zal vrijwel identiek zijn aan dat voor de Gouverneur van de Nederlandse Antillen.

De aanpassing van de Defensiewet is voornamelijk van technische aard. Geregeld moet immers worden dat deze rijkswet zich uitstrekt tot beide landen. Van de wijziging van de Defensiewet wordt tevens gebruik gemaakt om op Koninkrijksniveau een basis te leggen voor regeling bij landsverordening van de rechtspositie van de Antilliaanse dienstplichtigen.

1.5.3. Gouverneur Aruba

In antwoord op de vraag van de P.v.d.A.-fractie of het Reglement voor de Gouverneur van de Nederlandse Antillen ook zal gelden voor de Gouverneur van Aruba, merken wij op dat de regering voornemens is de totstandkoming te bevorderen van een apart Reglement voor de Gouverneur van Aruba. Dit Reglement zal, behoudens een aantal aanpassingen van ondergeschikte betekenis, overeenkomen met het Reglement voor de Gouverneur van de Nederlandse Antillen.

Dezelfde leden vroegen hoe de procedure voor de benoeming van de Gouverneur van Aruba zal worden geregeld. De Minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken zal een voorstel aan de ministerraad van het Koninkrijk doen, waarna de desbetreffende kandidaat bij de Koningin voor benoeming kan worden voorgedragen.

De leden van de S.G.P.-fractie informeerden naar de personele materiële en financiële consequenties van de benoeming van de Gouverneur van Aruba. De regering meent hier te mogen verwijzen naar de informatie die is verstrekt in de nota naar aanleiding van het verslag ter voorbereiding

van de openbare behandeling van hoofdstuk IV van de begroting voor het jaar 1985⁹. Over de beveiliging van de Gouverneurs van Aruba en van de Nederlandse Antillen wordt thans overleg gevoerd, waarbij uiteraard als uitgangspunt geldt dat de beveiliging adequaat moet zijn.

1.5.4. *Defensie*

In antwoord op de desbetreffende vraag van de leden van de fractie van de P.v.d.A. merken wij op dat de militaire bijstand zal worden geregeld in het Reglement voor de Gouverneur van Aruba. Ten aanzien van de bevelvoering gaat de regering in die zin met deze leden mee, dat zij van oordeel is dat de bevelvoering over de krijgsmacht in het Caraïbische gedeelte van het Koninkrijk aan één commandant moet worden opgedragen.

De leden van de P.S.P.-fractie vroegen hoe de afbakening plaats vindt van de taken en de bevoegdheden van de verschillende strijdkrachten van de Antillen, Aruba en Nederland. Deze vraag doet zich niet voor, aangezien er – anders dan vóór 1950 – geen strijdkrachten van de verschillende landen bestaan. Er is slechts één krijgsmacht van het Koninkrijk der Nederlanden.

In antwoord op de vraag van de leden van de V.V.D.-fractie over de defensie van Aruba na 1996, merkt de regering op dat hierop thans niet moet worden vooruitgelopen. Met ingang van 1996 zal Aruba zelf inhoud moeten geven aan haar verdediging. Wel zal het Koninkrijk, in overeenstemming met RTC-conclusie nr. 11, bereid moeten zijn mee te werken aan eventuele voorstellen.

1.5.5. *Solidariteitsfonds*

De leden van de P.v.d.A.-fractie wilden geïnformeerd worden over de laatste stand van zaken met betrekking tot het solidariteitsfonds. Tijdens een begin februari gehouden z.g. mini-conferentie met als deelnemers de regeringen van de Nederlandse Antillen en Nederland en vertegenwoordigingen van alle zes de eilandgebieden, kon op basis van een voorstel van de Minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken geen overeenstemming worden bereikt. Dat voorstel, waarmee Aruba zich als enige delegatie uiteindelijk kon verenigen, hield in dat de omvang van het fonds voor de jaren 1986 en 1987 NAf 24 miljoen zou bedragen, waarvan 55% door de Nederlandse Antillen, 25% door Aruba en 20% door Nederland zou worden bijgedragen. Indien de Arubaanse bijdrage echter een bepaald percentage (1,5%) van de Arubaanse inkomstenbegroting zou overschrijden, zou Nederland deze overschrijding fourneren. Tevens heeft de Minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken te kennengegeven dat het weer uitblijven van overeenstemming voor hem aanleiding zou zijn om eerst in de tweede helft van 1985 te gaan onderhandelen over een ad hoc-regeling voor 1986. Vervolgens heeft de Minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken de Antilliaanse regering de inhoud meegedeeld van een in de Tweede Kamer der Staten-Generaal met algemene stemmen aangenomen motie¹⁰, inhoudende dat de Nederlandse bijdrage aan het fonds dient te worden beperkt tot 20% en dat het door hem in februari gedane compromisvoorstel ter zake daarom geen verdere onderhandelingsmarge bevat. Hij verzocht de Antilliaanse regering de eilandgebieden hiervan in kennis te stellen.

De regering is het eens met het lid van de G.P.V.-fractie dat spoedige duidelijkheid over de voeding van het solidariteitsfonds gewenst is. De Nederlandse regering is echter van oordeel dat zij met haar compromisvoorstel in voldoende mate geprobeerd heeft overeenstemming mogelijk te maken. Zij is het niet eens met het oordeel van het lid van de G.P.V.-fractie dat er goede argumenten zijn om Nederland op dit moment als eerst

⁹ Kamerstukken II 1984/85, 18 600 hoofdstuk IV, nr. 10, antwoord I.1.A.

¹⁰ Kamerstukken II 1984/85, 18 600 hoofdstuk IV, nr. 16.

verantwoordelijke aan te wijzen voor de nakoming van de garantie ten aanzien van de minder draagkrachtige eilanden op het punt van de handhaving van een goed bestuursniveau. Het accepteren van een dergelijke verantwoordelijkheid met de daaraan gekoppelde verplichting ook financieel die verantwoordelijkheid substantieel tot uitdrukking te brengen, zou naar het oordeel van de Nederlandse regering een ongewenste ontwikkeling in de statutaire rechtsorde zijn. Artikel 43, eerste lid, legt deze verantwoordelijkheid onmiskenbaar bij de landen.

Hiermee is naar het voorkomt eveneens antwoord gegeven op de vraag van de leden van de V.V.D.-fractie inzake het in beginsel ongewenst zijn van het geven van begrotingshulp en het vergroten van de Nederlandse bijdrage. In het compromisvoorstel van Nederland is naar het oordeel van de Nederlandse regering reeds in voldoende mate rekening gehouden met de verslechterde financieel-economische toestand, zowel door de verduubeling van de aanvankelijke Nederlandse toezegging (20% in plaats van 10%) als door een tegemoetkoming aan Aruba. In antwoord op een desbetreffende vraag van het lid van de G.P.V.-fractie kan worden meegegeeld dat de Nederlandse regering niet heeft overwogen de Nederlandse bijdrage in de eerste jaren hoog te doen zijn en via een glijdende schaal tot 1996 te verlagen.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen zich af of de status aparte kan intreden zonder dat het solidariteitsfonds is geregeld. Inderdaad is het zo dat ingevolge RTC-conclusie nr. 28 het fonds vóór het intreden van de status aparte van Aruba zou dienen te zijn geregeld. De Nederlandse regering is van oordeel dat deze voorwaarde materieel óók is vervuld indien in het najaar een ad hoc-oplossing voor 1986 wordt getroffen.

Inmiddels heeft Sint Maarten een initiatief genomen ten aanzien van het solidariteitsfonds. Dit eiland heeft zich bereid verklaard 25% van de opbrengst van de directe belastingen af te dragen aan het land. Dit houdt enerzijds in dat Sint Maarten geen bijdrage van het fonds meer nodig heeft, terwijl men anderzijds stelt dat op deze wijze de middelen van het land dusdanig worden vergroot, dat er ruimte ontstaat voor het land om zijn bijdrage aan het fonds met 10% te verhogen. De Antilliaanse regering zal de Nederlandse regering op korte termijn polsen over het initiatief van Sint Maarten.

In antwoord op vragen van de V.V.D.-fractie kan worden gesteld dat het waarschijnlijk is dat de post landsbijdrage op de begroting van de Nederlandse Antillen blijft staan, indien de gehele operatie niet doorgaat of indien het fonds nog niet is geregeld. Het is immers niet te voorzien of de minder draagkrachtige eilanden op zo'n korte termijn voldoende inkomsten kunnen genereren. Ook indien het solidariteitsfonds wel geregeld is, is het denkbaar dat de artikelen 110 en 111 van de Eilandenregeling Nederlandse Antillen intact blijven. De regeling van het fonds zou in zo'n geval slechts de omvang en de voeding van het fonds behoeven te betreffen. De verdeling over de ontvangende eilanden zou via het mechanisme van de ERNA kunnen geschieden.

De benodigde gelden van de Nederlandse bijdrage aan het fonds zullen inderdaad, zoals de leden van de V.V.D.-fractie stelden, ten koste gaan van de reguliere ontwikkelingshulp. Dit is in RTC-conclusie nr. 28 ook met zoveel woorden overeengekomen.

1.5.6. *Ontwikkelingssamenwerking*

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen met betrekking tot de sociaal-economische situatie in de Nederlandse Antillen of de bepaling in artikel 36 van het Statuut ook inhoudt dat Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba elkaar hulp en bijstand moeten verlenen als de gevolgen daarvan eenduidig negatief zijn. De regering kan zich niet voorstellen dat regeringen ten aanzien van hulp, waarvan zij slechts negatieve effecten verwachten, een positief besluit zullen nemen. Dat zou naar het oordeel van de regering zelfs strijdig zijn met artikel 36 van het Statuut.

Op de vraag hoe in de toekomst de Nederlandse hulp over de Antillen van de vijf en Aruba verdeeld zal worden, kan de regering tot haar spijt op dit moment geen antwoord geven. In februari 1985 heeft Nederland de Antilliaanse regering daaromtrent een voorstel in overweging gegeven met het verzoek daarover vóór 1 mei 1985 haar gevoelens kenbaar te maken. Dit voorstel houdt in dat de huidige verdeelsleutel wordt gehandhaafd, zij het dat Aruba 30% van het landsaandeel in de projecthulp krijgt toegewezen. Dit percentage komt overeen met het percentage dat de Nederlandse Antillen en Aruba hanteren bij de boedelscheiding en is door Nederland ook voorgesteld om te hanteren bij de post «overige financiële hulp».

II. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

II.1. Artikel I, onder A

Preambule

De leden van de C.D.A.-fractie vragen waarom in de laatste zin van de nieuwe preambule de woorden «der Nederlanden» achter «Koninkrijk» zijn verdwenen. Deze woorden komen ook in de overeenkomstige zinsnede van de oude preambule niet voor. Zowel in de oude als in de nieuwe preambule wordt bij de eerste vermelding van het Koninkrijk de volledige aanduiding «Koninkrijk der Nederlanden» gebezigd, waarna vervolgens met de aanduiding «Koninkrijk» wordt volstaan. Wij zien dan ook geen aanleiding de voorgestelde preambule op dit punt te wijzigen.

De leden van de P.S.P.-fractie leek de vermelding van de aanvaarding door Suriname van de nieuwe rechtsorde in 1954 overbodig. Wij wijzen erop dat de preambule een ander karakter heeft dan de artikelen van het Statuut. Met de preambule wordt beoogd tot uitdrukking te brengen dat aan de bepalingen van het Statuut ten grondslag ligt het uit vrije wil in 1954 door de Nederlandse Antillen genomen en thans door Aruba te nemen besluit tot aanvaarding van de statutaire rechtsorde. Bij de verwijzing naar de wilsovereenstemming in 1954 kan de vermelding van Suriname, dat daarbij ook partner was, niet achterwege blijven. In de volgende alinea wordt dan melding gemaakt van de uittreding van Suriname in 1975 en in de daarna volgende alinea van de deelneming door Aruba als afzonderlijk land. Deze opzet van de preambule past bij de keuze om het Statuut van 1954 te wijzigen en het niet door een geheel nieuw Statuut te vervangen. Deze keuze lag voor de hand. Zoals in de memorie van toelichting is vermeld, wordt de statutaire rechtsorde als zodanig bestendig en blijft de structuur van het Statuut onaangetast. De wijzigingen in de tekst van het Statuut zijn van beperkte aard, hoe belangrijk op zichzelf de losmaking van Aruba uit het staatsverband van de Nederlandse Antillen ook moge zijn. Er is dan ook geen reden het bestaande Statuut door een geheel nieuw te vervangen.

In de artikelen van het Statuut kan Suriname thans overal worden geschrapt. Alleen artikel 61 is hierop een uitzondering, omdat dit artikel de inwerkingtreding van het Statuut in 1954 regelt en zich dus niet leent voor wijziging. Schrapping van het gehele artikel 61 ligt anderzijds ook niet in de rede, omdat regeling van de inwerkingtreding een wezenlijk onderdeel van een wettelijke regeling is dat daarin zijn plaats behoort te behouden.

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,
R. F. M. Lubbers

De Minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken,
J. de Koning

De Minister van Binnenlandse Zaken,
J. G. Rietkerk